

проявляють найбільш специфічні та яскраві риси кожної з двох культур. Художня проза Р.Кіплінга виникла на перехресті двох культур, тому її по праву можна називати продуктами міжкультурної комунікації. На перехресті картин світу двох різних культурних осередків виникає новий міжкультурний простір, що інтегрує в собі найбільш типові риси обох народів.

Джозеф Редьярд Кіплінг – це унікальна особистість, в якій переплетені дві абсолютно протилежні культури, а відповідно і способи мислення та сприйняття світу. Злиття двох культур в одній особистості робить творчий доробок Редьярда Кіплінга своєрідним та унікальним. Відповідно, лінгвокультурний простір його творів характеризується неординарністю – в ній мають переплестись всі особливості його походження, виховання та освіти, отримані в умовах бікультурного оточення. Отже, лінгвокультурний простір художньої прози Редьярда Кіплінга представляє своєрідне поєднання окремих просторів, притаманних індійському та англійському народам, у єдине, утворюючи нову міжкультурну реальність.

Джерела та література

1. Бабаева Е. В. Лексическое значение слова как способ выражения культурно-языкового концепта // Языковая личность: культурные концепты: Сб. науч. Тр./ ВГПУ, ПМПУ. – Волгоград – Архангельск: Перемена, 1996. – С. 25-33.
2. Барт Р. Миф сегодня // Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М.: Прогресс, 1989. – 616 с.
3. Богданович Г. Ю. О лингвокультурной ситуации в политической среде // <http://www.tnu.crimea.ua/tnu/conference/index.htm>
4. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании // Филологические науки. – 2001. – №1. – с. 64-72.
5. Воркачев С. Г. Методологические основания лингвоконцептологии // <http://tp11999.narod.ru/WERTPL2002/VORKACHEVTPL2002.HTM>
6. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира: Монография – Киев: Издательско-полиграфический центр «Киевский университет», 2002. – 293 с.
7. Гудков Д. Б. Межкультурная коммуникация: Лекционный курс для студентов РКИ. – М.: Изд-во МГУ, 2000. – 120 с.
8. Гукасова Э. М. Греческая и русская национальные личности: Ценностно-нормативная картина мира (на материале афористики) // Проблемы национальных характеров, менталитетов и их проявление в языке: XI Научно-методические чтения. Тезисы. – М.: Дипломатическая академия МИД России, 2001. – С. 27-29.
9. Данилова И. И. обучение переводу лингвокультурологических грамматических явлений в курсе письменного перевода // <http://pn.pglu.ru/index.php?module=subjects&func=viewpage&pageid=157>
10. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука. – 1987. – 264 с.
11. Киплинг Р. Избранное: Пер. с англ. /Сост. и вступ. Статья Н. Дьяконовой и А. Долинина. – Ленинград: «Художественная литература», 1980. – 536 с.
12. Колесник А. С. Функции номинативных единиц в мифопоэтическом контексте // Филология и культура: Материалы III-й Международной научной конференции: В 3 ч. Ч. 3. Тамбов: Издательство ТГУ им. Г. Р. Державина, 2001. – С. 37-38.
13. Кочетова Л. А. Культурные концепты в английском рекламном дискурсе // Лингвистическая мозаика. Наблюдения, поиски, открытия: Сб. науч. тр. – Вып. 2. – Волгоград: Изд-во Волгоградского гос. ун-та, 2001. – С. 107-114.
14. Кузнецов А. М. Когнитология, «антропоцентризм», «языковая картина мира» и проблемы исследования лексической семантики // Этнокультурная специфика речевой деятельности: Сб. обзоров/ РАН. ИНИОН. Центр гуманитар. Науч.-информ. Исслед., – М., 2000. – С. 8-23.
15. Лауреаты Нобелевской премии: Энциклопедия: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1992. – 328 с.
16. Маслова В.А. Лингвокультурология. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
17. Рудько А. О., Кураш С. Б. Лингвокультурологический анализ пространственных представлений в русской и белорусской поэтических картинах мира XX века (языковые средства и принципы структурирования) //
18. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. – М.: Изд. Группа «Прогресс», «Универс», 1993. – 450 с.
19. Смирнова Р. А. А.Блок: К описанию «картины мира» // Поэтика и стилистика. – М.: Наука, 1990. – С. 73-81.
20. Солдатова М. А. понятие лингвокультурного концепта в лингвистических исследованиях // II Международные Бодуэновские чтения: казанская лингвистическая школа: традиции и современность. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2003. – Т. 2. – С. 110-112.

Голоюх Л. В.

ПОРІВНЯННЯ В ІСТОРИЧНІЙ ПРОЗІ Б. ЛЕПКОГО (НА МАТЕРІАЛІ ІСТОРИЧНОЇ ПОВІСТІ «ПОЛТАВА»)

Однією з актуальних проблем української лінгвостилістики є дослідження художньої мови як вербалізації індивідуально-авторського мислення, естетичного моделювання світу. Загальнотеоретичні та ідіостилістичні аспекти опису художнього стилю висвітлені у працях В. С. Ващенко, М. І. Голянич, С.Я.Єрмоленко, А. П. Коваль, М. П. Кочергана, Л. І. Мацько, В. М. Русанівського, Н. М. Сологуб, Л. О. Ставицької та ін. Перспективним напрямком українського мовознавства є вивчення мовної картини світу письменників, розкриття її сутності як єдності загального і часткового, визначення лінгвостилістичної природи окремих образних засобів, серед яких вагомим місцем посідають порівняння. Граматичний, фразеологічний, ономазіологічний аспекти дослідження порівнянь розкриті у працях українських і російських учених І. К. Кучеренка, Л. І. М'яснянкіної, Є.І. Павленко, В. П. Вомперського, О. А. Некрасової, М. І. Черемисіної, Н. О. Широкової та ін. Проте мова видатного письменника Б.Лепкого є мало дослідженою (структурно-семантичні характеристики лексики історичних романів Б. Лепкого висвітлені в публікаціях Л. Ю. Бурківської), зокрема лишається актуальною потреба окреслення специфіки й функцій цього тропу як репрезентанта мовної свідомості автора, з'ясування лексико-семантичного наповнення порівнянь на тлі художнього твору як естетичного цілого.

Порівняння – один із засобів моделювання мовної картини світу письменника, який полягає у виявленні зовнішніх і внутрішніх зв'язків між предметами та явищами.

Лексичне наповнення порівнянь, що функціонують в історичній повісті «Полтава», мотивується словником мовної картини світу письменника, жанровою специфікою художнього твору. У лексико-семантичній структурі порівнянь, як і в цілому в лексичній системі мови художнього твору, відтворюються логіко-понятійні універсалії художнього мислення. Ці універсалії у своїх конкретних словесних реалізаціях відбивають мовну картину світу Б.Лепкого. У мовотворчості письменника значною мірою акцентується увага на внутрішньому світові ліричного героя, реалізуючись у площині *природа-людина*, рідше – *природа-тварина*, художньо зображається зовнішній портрет пересонажа, внутрішній стан людини, національну культуру, побут, звичаї, що реалізуються найчастіше у площині *людина-тварина* і *людина-людина*, напр.: «...козак бігав, мов *парубок* перед весіллям» (1,44).

Аналіз лексичних компонентів об'єкта порівняння (об'єкт – те, з чим порівнюється поняття чи реалія) дає змогу виділити кілька мікрогруп об'єктів порівнянь, серед яких домінують назви тварин, людей, релігійних осіб і міфологічних істот, явищ і стихій природи (в тому числі просторових об'єктів), побутових понять (в тому числі страв і напоїв), птахів, рослин.

Родові й видові назви тварин (назви свійських тварин, диких звірів, плазунів і т. п.) виступають об'єктами порівнянь, створюючи конкретно-чуттєве зображення зовнішності людини і рис людського характеру. У ролі об'єктів порівнянь у мовній картині світу Б.Лепкого найчастіше функціонують лексеми *кабан, вівця, вовк, лев, собака, пес, гадюка, гадина, змія* і родові назви *звір, звірина*. Більшість порівнянь з тваринами відтворюють внутрішній портрет людини, художньо зображають її дії, вчинки, наприклад: «І гетьман, як лев по клітці, ходив по одній із зал свого замку» (1,48); «Москалі, мов зимою вовки, снували кругом» (1,37), «Москалі кидали фузії, знімали руки як до молитви або йшли урозтіч, як *наполохана звірина*» (1,45).

У мовній картині світу Б.Лепкого активізуються порівняння з об'єктами *собака, пес*. Це переважно фразеологічні сполуки типу *голодний, як собака; злий, як собака; як собаці п'ята нога* тощо.

У контекстах, що містять порівняння з собакою, найчастіше відтворюються негативні риси людини – жорстокість, злість, байдужість та ін., наприклад: «... (сотник) лютий на жінок, як *Векліні собаки на нас*» (1,26); «Мабуть, він так турбується Швецією, як *пес п'ятою ногою*» (1,93). Загальнономовна семантика *багато, як собак* реалізується в порівнянні: «*Сотників як собак*, а Ваша милість один» (1,60).

У мовній картині світу Б.Лепкого відіграв народнорозмовна фразеологія. Загальнономовні стійкі порівняння із *змієм, гадюкою*, що мають негативну семантику, художнього відтворюють зовнішній і внутрішній портрет людини, зокрема вчинки, манеру говорити та ін., наприклад: «Тулишся, небого, до козака, як *до гілляки змія*» (1,26); «...стара відьма зашипіла, як у *корчах змія*» (1,77); «...зневіра, як гадина, присмоктується до нього» (1,101).

Мова історичної прози Б. Лепкого, яка тягнє до багатослівності, епічності, засвідчує нанизування кількох порівнянь з тваринами у мінімальному контексті. Назви тварин поєднуються з назвами психічних станів, динамічних ознак, абстрактних понять, наприклад: «Верзуни ми широкоморді, горлаї з ротами від уха, а з мізками, як у *курок*. Шаблюю то ми ще робимо незгірш, але розумом то так виляємо, як *здохле теля хвостом*» (1,29).

Порівняння з тваринами у мовній картині Б. Лепкого завжди емоційно-експресивні. Об'єкти *лев, тур* містять позитивну конотацію; порівняння з *собакою, змією, вовком, кабаном, телям* мають виразне негативне забарвлення.

Мовна картина світу Б. Лепкого фіксує в ролі об'єктів порівнянь назви людей за родинними зв'язками: *чоловік, син, батько, мати, брат*; за віком: *дівчина, хлопець, парубок, дід*; за професією, родом занять: *косар, коваль*, за соціальним становищем: *служниця, гетьман, сотник, солдат, козак*; за іншими ознаками: *затворник, брехун, горлаї, винуватець* та ін.

У мовній картині світу Б. Лепкого знаходить естетичну реалізацію асоціація *людина-людина*, наприклад: «Так приговорюючи, щоб і себе розпалити, і козакам більшого завзяття дати, (Мручко) бігав, *мов парубок перед весіллям по цілій пасіці*, ..обмірковував, де й кого б то йому поставити, щоб краще й легше витримати облогу» (1,37); «Вісімнадцятилітнім хлопцем увійшов (Карло) до воєнного шатра, як *затворник до своєї печери...*» (1,3).

Порівняння людини з людиною є активним компонентом не лише авторської оповіді, а й мови персонажів. Маючи виразну емоційно-експресивну конотацію, порівняння цього типу виступають засобом індивідуалізації мовлення, створюють комічний ефект тощо, наприклад: «На коровах вам їздити, а не на конях. Як ти сидиш на кульбаці, як *стара баба у молодого хлопця на колінах*. Випрямись!» (1,39); «І голос у вас дійсно прегарний, як у *хрипкої куртизанки*» (1,73).

У порівняннях з людиною «матеріалізуються» абстрактні поняття, увиразнюються відчуття навколишнього світу, фізичні і психічні процеси, стан людини, наприклад: «Проженем диявольське плем'я, проженем, недаром же мене так руки сверблять, *мою бабу язик!*» (1,37).

У мовній картині світу Б. Лепкого реалізується асоціація *побутова назва – людина*, напр.: «...до доброго вина, так само, як *до гарної дівчини*, не треба братися нагло, а лиш поволеньки» (1,9).

Внутрішній стан персонажа, завзяття, патріотизм, любов до рідної землі передає несподіване порівняння, побудоване на асоціації *зброя – людина*, наприклад: «...кілька бочівок сухого пороху знайшлося. Мручко так ними втішився, як *хлопець молодого дівчиною*, якої бачити не сподівався» (1,38).

Привертає увагу група порівнянь тварини з людиною, що уособлюють внутрішні людські якості. Найчастіше з людиною порівнюється *собака* і *кінь*, наприклад: «Собака взяла хвіст під себе, пішла в куток за піч і положилася, зітхаючи глибоко, як *чоловік*» (1,23); «(собака) поклялася на коврі біла ніч свого пана, зітхаючи важко, як *чоловік*» (1,20); «Несвідомий кінь, як *козак-молодик, що пороху не нюхав*» (1,65).

Частина порівнянь-елементів мовної картини світу Б. Лепкого включає в себе об'єкти, що називають поняття релігійних вірувань, міфологічних уявлень. Це власні назви і загальні назви з Біблії і міфології типу *Христос, Давид, Голяф, апостол Петро, Мефістофель, амазонка, чорт, нечистий, святий*, а також, поняття, пов'язані з релігійним і міфологічним світосприйманням типу *сяйво над головою святого*.

Порівняння з *чортом, нечистим* служать для створення негативної характеристики людини, є елементами портрету негативних персонажів, напр.: «Москаль товкся по хаті, як *нечистий по пеклі*» (1,81). У семантиці порівнянь з чортом реалізується асоціація *природне явище – надприродна сила*, наприклад: «Замість спокійно спати вночі, козацькі гурти снувалися понад рікою, не зважаючи ні на сильний мороз, ні на вітер, що вив, як *сто голодних чортів*» (1,113).

Вибір зазначених об'єктів надає текстам прозових творів Б. Лепкого стильового колориту книжності, епічності, поєднання розмовного стилю з риторично-урочистими елементами, напр.: «...я, трясця б мене напала, завійниця б мені визнулася в боки, я його (Мазепи) відректися хотів, як *Петро Христа*» (1,95).

Вживання міфологічних і релігійних назв пов'язане з образним змалюванням явищ, процесів, станів, зокрема фізичних дій людини, напр: «...який кінь, такий і їздець», – відповіла дівчина і підсакувала на його коліні, як *амазонка*» (1,27); «З запертим віддыхом глядів Мручко, як Шелест шаблю з руки до руки переказував, як вона, *наче сяво над головою святого*, мерехтіла»(1,41). У функції об'єкта порівнянь виступають міфологічні власні назви, напр.: «Сотник порівнянь виступають міфологічні власні назви, напр.: «Сотник був високий, товстелезний, як *Давид*» (1,26).

Інколи у мовній тканині твору назви міфологічних постатей доповнюються, підсилюють назвами реальних історичних осіб, наприклад: «Жінок (Карло) не пускає туди...І пощо б пускає? Щоб позбавили його сил, як *Самсона*, заволоділи ним, як *Цезарем*, розжалобили до сліз, як *Олександра Великого?*» (1,8).

Співіснування релігійних і міфологічних назв у мовній картині світу Б.Лепкого відбиває, з одного боку, особливості мислення, світосприймання, духовні традиції українського народу, а з другого – є результатом реалізації жанрово-стильові настанови автора (створення тону оповіді, індивідуалізація мови персонажа тощо).

Мовна картина світу Б.Лепкого активізує номінації природно-часових понять (*день, ніч, ранок, вечір*), процесів і станів неживої природи (*дощ, сніг, грім, блискавка, стихія, буря, вітер, град*), назви просторових понять (*небо, земля, степ, сад, поле*), назви водних об'єктів (*ріка, плесо, море*). Номінації природних явищ – важлива деталь мовної картини світу Б.Лепкого, яка виконує вторинну функцію естетичного осмислення та образного моделювання навколишньої дійсності: людей (їх зовнішніх і внутрішніх рис), військових реалій, абстрактних понять.

Значну групу порівнянь становлять порівняння людини з явищами природи. Часто вони передають зовнішню подібність за формою або кольором, наприклад: «...очі його мутніють, як *осіннє небо*»(1,96). Порівняння передають динамічну ознаку та внутрішній стан людини, напр.: «...чоло то морщилося, то випогоджувалося, як *морське плесо*» (1,16).

Традиційними в українській мовній картині світу є порівняння натовпу з морем, шуму людських голосів – із звуками моря. Мовотворчість Б. Лепкого творчо трансформує порівняння цього типу, наприклад: «Аж таборовий гук наблизився до гетьманової палати, ріс, як *рев моря*, чути було поодинокі людські голоси...» (1,16).

На глибоких асоціативних зв'язках створене подвійне порівняння абстрактних понять з природними явищами *війна, як буря і мир, як гарна погода* та ін., наприклад: «Дав би Бог, щоб після теперішньої війни настав тривалий мир, як *після великої бурі гарна погода*» (1,21). Семантику динаміки, руху фіксують порівняння з вітром, градом та ін, наприклад: «Кулі лопотіли по паркані, по пнях дерев, по стінах будинків, як *по вікнах град*»(1,42).

В історичних творах Б. Лепкого порівняння з природними явищами часто є компонентами невластиві прямої мови персонажа. Так, у повісті «Полтава» порівняння є засобом створення мовного портрета гетьмана І. Мазепи, наприклад: «А хто ж має зробити початок, як не гетьман? За ним підуть полковники, старшини, сіль землі, а там і народ розживеться, засмакує в мирі, добробуті, в свободі та навчиться обороняти їх кріпко й мудро, повсякчасно, а не зривати хвилими, як *розбурхана стихія*» (1,21).

У лексичній структурі порівнянь, що функціонують у мовній картині світу Б. Лепкого, вирізняються номінації звичаїв, понять національної культури, реалії побуту (предметно-речові назви і назви страв) такі як: *струна, гуся, бандура, віз, піч, віск, кремій, миска, труба, бочка, сорочка, стрічка, веретено, дзвінок, оселедець, капуста, пиріг* тощо. Перелічені назви, познаючи предмети одягу, страви, побутові речі, окреслюють міні-простір існування людини, причому з ознаками часової характеристики, а також з ознаками національно-культурної визначеності. За такими об'єктами порівнянь визначаються типові образи національно-мовного мислення, що мають потенційну здатність поповнювати список народнорозмовних або народнопоетичних фразеологізмів, наприклад: «Мручко...стояв випрямлений, як *струна*» (1,30); «...цар лишає землю за собою обсмалену, як *гуся*» (1,18).

Побутові реалії у мовній картині світу Б. Лепкого створюють словесний образ людини та її вчинків, зовнішній і внутрішній портрет, наприклад: «...їздець, опасистий та череватий, *мов бочка*» (1,40); «...скрипливий голос, як *немащена чумацька мажа*»(1,74).

Названа лексична група порівнянь містить мікрогрупу, побудовану на асоціаціях *абстрактне поняття – побутова реалія*, завдяки якій «оречевлюються», набувають чуттєвої конкретики назви людських відчуттів, почуттів, мисленнєвих процесів, наприклад: «...свідомість, як *трухла ганчірка*, рвалася на дрібоньки шматки» (1,76); «...нерви...розстроюються, лускають, рвуться, як *струни на бандурі під надто сильними ударами руки*» (1,15). Порівняння цього типу супроводжують одиничними або градаційними дієслова – назвами динамічних процесів (*лускають, рвуться* та ін.).

Порівняння абстрактного поняття зі стравами мають виразно національно-культурну конотацію і виступають засобом локальної стилізації у творі. Так, наприклад, суто українське забарвлення мають порівняння з *медом, горілкою, оселедцем*. Крім цього, деякі з них є засобом створення комічності, гумору, наприклад: «...для козака не так бій страшний, як отсе дождання. Я сам його не люблю, як *оселедець на великдень*» (1,139).

Піднесено-урочистої тональності надає мові письменника порівняння з *білою сорочкою* – традиційним українським атрибутом, напр.: «По снігу як *червоні стрічки по білій сорочці*; снувалися стежечки криваві» (1,43). Українські реалії у складі порівнянь свідчать про виразне національно-мовне мислення Б. Лепкого. У мові персонажів вони виступають засобом локальної стилізації; в мові автора, вживаючись без стильової настанови, вони є засобом національного самовираження письменника.

У мовній картині світу Б.Лепкого родові й видові назви птахів виконують вторинну функцію художнього зображення людини – її зовнішності, рис характеру, вчинків, психічного стану та відчуттів, а також художнього змалювання місця описуваних подій, традицій народу, його ментальності. Порівняння з об'єктом *соловейко, ластівка, горобець, журавель, орел* та ін. марковані українським мовомисленням. Більшість із них є стійкими образами-символами українського фольклору її усного народного мовлення.

Назви птахів, що функціонують у мовній картині світу Б. Лепкого, представлені двома семантичними групами: ті, що несуть позитивну конотацію (*ластівка, чайка, орел*), і ті, що супроводжуються негативною оцінкою (*індик, ворон, гайвороння*).

Значна частина порівняння цієї мікрогрупи поєднує зовнішні риси людини з загальною позитивною оцінкою. Скажімо, порівняння *людини з орлом* – це не лише зовнішня подібність, а й внутрішня характеристика – ознака сили і мудрості, наприклад: «...Виговський, у синьому жупані, високий, ставний, з вірлинним носом і бистрими очима, як орел» (1,85).

Створенню зовнішнього портрета сприяють порівняння з *журавлем, півнем, горобцем*, у яких акцентовано увагу на фізичних діях людини, наприклад: «Одарка підносилося і витягала шию, як журавель на чатах» (1, 78).

Порівняння з птахами містять мікрогрупу, в якій об'єктом порівняння виступає крило (крила). Створюючи зорові, орнаментальні картини, ці порівняння ґрунтуються на дієсловах-назвах фізичних дій і процесів, динамічних ознак, напр.: «...два десятки пустилися направо й наліво, як два крила»... (1,31); «...він випустив із жмеї шаблю, замахав руками, як крилами» (1,41). Порівняння з *крилами* є елементом глибокої психологічної характеристики персонажа. У стислій, конденсованій формі порівняння інформує про стиль життя героя, вподобання, вчинки, інтереси, наприклад: «Король з напухлим від морозу лицем лежав одягнений на ліжку. Полянилий синій каптан..., високі чоботи, жмутки волосся біля висок, як крила, котрі йому спокійно всидіти не дають, – несуть кудись, За Урал, до Євфрату, до Гангу, щоби лиш не тут, а все далі і далі» (1,48).

Описи батальних сцен також активізують порівняння з птахами, які несуть у своїй семантиці мотив неспокою, смутку, тривоги, розпачу, надаючи контекстові сповільненої, епічної тональності, наприклад: «Кілька вистрілів, кілька здавлених криків, кілька недоповіджених прокльонів, і тільки вітер шумів і Русаво-сіра хоругво, як страхітна птиця маяла над потухаючим огнем» (1,177).

Порівняння з рослинами в мовній картині світу Б.Лепкого представлені видовими і родовими назвами типу *дерево, квітка, гілка, дуб, льон, мак, барвінок*; рідше – назвами плодів: *картопля, сарбуз, горох*. Родові й видові назви рослин та плодів виконують вторинну функцію художнього зображення зовнішності людини загалом або частин людського тіла. Уособленням фізичного розвитку, сили в мовній картині світу Б. Лепкого є порівняння *як дуб*, наприклад: «Вийшов парубок здоровий, як дуб» (1,85).

Традиційними в українській літературі є порівняння, створені на асоціаціях *очі – рослина*. У мовній картині світу Б. Лепкого ця тема втілюється в образах *очі, як льон, як терен*, які мають виразну національну конотацію, наприклад: «Біля кожного сиділа (дівчина)...з очима, як цвітучий льон і з косою, як льняне повісмо» (1,331); «...коси чорні, аж сині, ті личка білі, як алябастер, очі як терен, то знов як фіялки, а уста як кармазин (1,70).

У мовній картині світу Б. Лепкого активно функціонують складні образи, що ґрунтуються не на одній, а на багатьох асоціаціях, втілених в кількох порівняннях в межах мінімального контексту, напр.: «Коні робили боками, як ковальськими мішками, пара бухала з них, як у лазні з блях...»(1,32), «Струни бренили ледве почутними звуками. Скиглили тихо, як осінній вітер під вікном, шелестіли, як сухий очерет і хлипали, як скривджена дитина» (1,91); «(вітер) То харчав як бішена собака, то хлипав як дитина» (1,224); «Його шабля виляса в воздуху, як блискавка, спадала на карки як грім, підгинала ноги як коса, то сичала як гадина, то дзвонила як дзвінок» (1,44); «Шведи про ніщо друге й не гадають, лиш про свого короля. Вони ним дишуть як повітрям, впиваються як вином, кохають його як дівчину, а бояться як смерті» (1,92).

Лексико-семантичне наповнення і функціональне навантаження порівнянь, що функціонують в історичній повісті Б.Лепкого «Полтава», мотивуються насамперед традиціями жанру, національним простором історичної прози. Виступаючи засобом вербалізації історичного колориту епохи, зовнішнього і внутрішнього портрету персонажа тощо, порівняння є активним текстотворчим компонентом, одиницею мовного світу письменника.

Література

1. Лепкий Богдан. Полтава.– Львів: Червона калина, 1991. – 408 с.

Гулівець Н. О.

ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ДОЗВІЛЛЯ В СВІТЛІ КОГНІТИВНОГО І ЛІНГВО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

Один із пріоритетних напрямків сучасної лінгвістики представлено розробкою теорії концепту й, відповідно, концептуального аналізу. Наше дослідження є спробою аналізу концепту ДОЗВІЛЛЯ з позицій когнітивного й лінгвокультурологічного підходів. Обраний об'єктом дослідження концепт розглядається на матеріалі творів сучасної англійської літератури, що дозволяє скласти уявлення про проведення вільного часу в Англії наших днів, а також відтворити репрезентацію цього концепту в мові.

Для виконання окресленої мети ставиться завдання виявити зміст концепту ДОЗВІЛЛЯ з урахуванням лінгвокультурологічного аспекту й структури концепту в рамках родовидових семантичних зв'язків. Аналізований мовний матеріал доповнюється мовленнєвими ілюстраціями реалій життя. Актуальність дослідження визначається його спрямованістю на проведення аналізу мовних одиниць з позицій когнітивного підходу.

Когнітивна лінгвістика, досліджуючи інтелект, свідомість, мовленнєворозумові процеси людини [3, с. 22; 18, с. 3], урахує також такі питання як ментальні сутності й становища, воля, інтенції, уявлення про зовнішній світ, сформовані конкретною культурою [24, с. 169]. Таким чином, при урахуванні ролі культурних складових, людина вивчається як особа, детермінована культурою й історією [21, с. 102].

Вивчення людського фактора в мові розглядається як одна з першочергових проблем лінгвістики, оскільки когнітивна парадигма усе більше здобуває антропоцентричний характер, орієнтований на пізнання людиною